

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG HANDELSDEPARTEMENT

St.prp. nr. 27

(2007–2008)

Statlig garanti til Kongsberg Defence and Aerospace AS for bygging av komposittfabrikk

*Tilråding fra Nærings- og handelsdepartementet av 23. november 2007,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

1 Innledning

Regjeringen legger i denne proposisjonen frem forslag om å gi Kongsberg Defence & Aerospace AS (KDA) en statlig garanti i forbindelse med bygging av en ny fabrikk for komposittproduksjon. Produksjon av avanserte komposittmaterialer er vurdert som et strategisk satsingsområde for norsk forsvarsrelatert industri, og er særlig aktuelt i industriplanene som utvikles i samarbeid med leverandørene av et mulig nytt kampfly til det norske forsvaret.

Stortinget besluttet i 2001 (Innst. S. nr. 342 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000-2001)) at en fremskaffelse av nye kampfly skulle forberedes. Regjeringen har lagt forholdene til rette for en reell konkurranse i kampflyanskaffelsen, og har utvidet og forsterket den etablerte dialogen med alle de tre potensielle leverandørene, EADS (Eurofighter), Lockheed Martin (Joint Strike Fighter, JSF) og SAAB (JAS Gripen).

Dersom norske myndigheter beslutter å anskaffe nye kampfly, vil KDA være aktuell som leverandør av komposittkomponenter til den leverandøren som blir valgt av de tre leverandørene EADS, Lockheed Martin (LM) og SAAB. For EADS og SAAB vil dette være aktuelt i form av gjenkjøpsavtaler, som inngås som ledd i en eventuell anskaffelse.

I påvente av en beslutning om en norsk kampflyanskaffelse har Norge deltatt i det internasjonale

samarbeidet om utvikling og produksjon av kampflyet F-35 Lightning II JSF. Norges deltagelse i dette samarbeidet har gitt KDA mulighet til å konkurrere om kontrakter, og det er nå inngått avtaler om leveranser til JSF som danner grunnlag for å etablere en ny fabrikk for komposittproduksjon.

I henhold til avtalene som er inngått med LM og Northrop Grumman (NGR) skal leveransene starte i 2010. Bygging av den nye fabrikken startet i 2007. Dersom myndighetene på et senere tidspunkt skulle beslutte ikke å anskaffe nye kampfly, kan KDA se seg nødt til å avvikle JSF-relatert virksomhet ved fabrikken.

Forslaget innebærer at garantien blir utløst dersom norske myndigheter velger ikke å anskaffe nye kampfly på et tidspunkt hvor KDA vil ha foretatt betydelige investeringer i prosjektet. Dersom det besluttes å kjøpe Eurofighter eller JAS Gripen, kan det bli aktuelt for KDA å stille om til produksjon for deltagelse i gjenkjøpsprosjekter med den valgte leverandør.

2 Status i kampflyprosjektet

Regjeringen har gjennom sitt pågående arbeid med kampflyanskaffelsen utarbeidet og presentert en konseptuell løsning for Norges fremtidige kampflykapasitet. Prosjektet har nå gått videre til definisjonsfasen. Forsvarsdepartementet har på bakgrunn av dette etablert et prosjekt og startet

opp prosessen for å utarbeide det sentrale beslutningsdokumentet i denne fasen, kalt fremskaffelsesløsning. Planen er å fremme en egen proposisjonen om anskaffelse av nye kampfly mot slutten av 2008.

Ved fremleggelsen av kampflyproposisjonen til Stortinget vil regjeringens valgte kandidat bli presentert. Det er derfor iverksatt en prosess overfor de tre potensielle leverandørene av kampflyene, hvor fokus er rettet inn på å få tilstrekkelig konkret informasjon som muliggjør en rangering av kandidatene. Dette inkluderer opplysninger om og vurdering av egenskaper, hvilken anskaffelsespris som tilbys, levetidskostnader, samarbeidsmuligheter og industrielle muligheter.

Regjeringen legger vekt på at en eventuell anskaffelse av nye kampfly skal gi industrielle muligheter til norsk næringsliv. Kandidatenes industripakker blir løpende vurdert og videreutviklet i et tett samarbeid mellom de aktuelle leverandørene, norsk industri og norske myndigheter. Målet er å sikre norsk industri oppdrag som bidrar til å styrke industriens konkurranseevne, styrke næringslivets kunnskaps- og teknologibase og gi betydelige ringvirkninger også utover de forsvarsrelaterte delene av norsk næringsliv.

For regjeringen er det avgjørende at de tre aktuelle leverandørene skal kunne konkurrere på likeverdige vilkår. Det må samtidig understrekes at industrimuligheter knyttet til en anskaffelse av Eurofighter eller JAS Gripen vil komme i stand på andre vilkår enn i JSF-programmet. Ved en eventuell anskaffelse av Eurofighter eller JAS Gripen vil industripakkene bli realisert gjennom gjenkjøpsavtaler. Oppdragene som norsk industri tilbys vil derfor ikke nødvendigvis være knyttet til utvikling eller produksjon av det aktuelle kampflyet.

I JSF-sammenheng er det ikke aktuelt med gjenkjøp. Ved en eventuell anskaffelse av JSF vil industrideltagelse være et resultat av Norges status som partnernasjon i JSF-programmet. Norge har deltatt i utviklingsfasen av JSF siden sommeren 2002, og undertegnet i januar 2007 en avtale om deltagelse i produksjonsfasen. Det er også undertegnet et «*Letter of Intent*» med LM relatert til de norske industrielle mulighetene i programmet. Deltagelsen har gitt norsk industri mulighet til å konkurrere om kontrakter i utviklingsprosjekter og produksjonsoppdrag. Norsk industri konkurrerer da på like vilkår som andre nasjoner med tilsvarende partnerstatus.

3 Om komposittteknologi

Kompositt er sammensatte materialer, i denne sammenheng hovedsakelig av polymer/plast og karbonfiber. Materialene har gunstige egenskaper som lav vekt, slitestyrke, lite vibrasjon og varmebestandighet, og kan gi positive effekter på for eksempel drivstofforbruk. I tillegg til militær og sivil flyindustri, benyttes komposittmaterialer blant annet innen romvirksomhet, offshore- og maritim industri og i bilproduksjon.

Komposittteknologi og produksjon av komponenter i avanserte komposittmaterialer representerer et område hvor norsk industri trolig har et betydelig potensial både innen forsvarsrelaterte og sivile markeder. Regjeringen har arbeidet for at en eventuell norsk anskaffelse av nye kampfly skal gi norsk industri industrikontrakter på komposittproduksjon. Det er brakt på det rene at de tre aktuelle kampflyleverandørene vil tilby komposittoppdrag til norsk industri som en del av sine respektive industripakker.

Regjeringen legger stor vekt på at oppbygging av kompetanse og produksjon i forbindelse med militære formål over tid gir kompetansemiljøer, teknologi og produkter som kan nyttiggjøres også i sivil sektor. Det er ønskelig at komposittoppdrag i tilknytning til kampflyanskaffelsen kan danne grunnlag for et nasjonalt løft innen materialteknologi.

4 KDAs prosjekt

KDA har over flere år bygget opp komposittproduksjon på Kongsberg. Leveransene er blant annet knyttet til romfartsindustri og fly- og helikopterproduksjon.

KDA har, i tilknytning til JSF-programmet, sammen med norske myndigheter gjennom flere år arbeidet for å få lagt produksjon av komposittbaserte komponenter til Norge. Gjennom utviklingen av industrisamarbeidet med LM har disse mulighetene utviklet seg til å bli et sentralt element i industriplanen til LM. De kontraktene som KDA har arbeidet for, utgjør på nåværende tidspunkt nær 50 pst. av den samlede verdien i industripakken for norsk JSF-deltagelse. Produksjonen av JSF er nå i gang. Det vil være begrenset med muligheter til å erstatte KDAs kontrakter med andre oppdrag til norsk industri dersom KDA finner ikke å kunne påta seg de aktuelle oppdragene.

Etter at KDA leverte tilbud på en forespørsel fra LM på produksjon av et større antall komponenter

ter til flyets struktur, ble KDA og norske myndigheter informert om at KDA hadde gitt et konkurransedyktig tilbud, og at de ville bli tilbudt et omfattende produksjonsprogram. KDA er nå prekvalifisert for deltagelse i produksjon av JSF, og er forespeilet kontrakter på komposittkomponenter fra og med 2010. KDA og LM har inngått en foreløpig kontrakt basert på KDA's tilbud med avtale om maksimalpris. Det gjenstår imidlertid fremdeles å forhandle ferdig en del av betingelsene for kontrakten, og å etablere endelig produksjonsunderlag. Viktige elementer i den videre forberedelsen til oppstart av produksjon er også overføring av teknologi fra LM til KDA og kompetanseoppbygging i KDA's produksjonsmiljø.

De nye kontraktene med LM og NGR krever en produksjonskapasitet og automasjonsgrad som gjør det nødvendig å bygge en ny fabrikk med nye maskiner og utstyr på Kongsberg. Kontraktene omfatter leveranser i størrelsesorden 7-8 mrd. kroner. Tallene er basert på plantallet for fly som er vurdert av USA, UK og Norge. Fabrikken vil starte produksjonen i 2008 og sysselsette i størrelsesorden 200 personer. Med et slikt omfang er det ventet at komposittkontraktene vil gi positive ringvirkninger for næringsliv og sysselsetting i regionen, og danne grunnlag for å styrke kompetansen i norsk komposittindustri betydelig.

De første leveransene fra KDA til JSF-programmet skal finne sted i 2010. For å kunne levere i tide til den aktuelle produksjonsfasen av JSF har bygging av ny fabrikk startet før Stortinget har behandlet spørsmålet om fremtidig kampflykapasitet. Utfallet av fremtidige beslutninger i Norge representerer dermed en risiko for KDA's prosjekt. Dersom norske myndigheter skulle beslutte ikke å anskaffe kampfly, kan KDA bli uaktuell som deltager i produksjonsteamet for JSF. I så tilfelle vil kontraktene bli overført til andre partnernasjoner. KDA vil da se seg nødt til å avvikle JSF-relatert virksomhet ved fabrikken.

Dersom det besluttes å anskaffe Eurofighter eller JAS Gripen, kan også videre deltagelse i JSF-programmet være uaktuelt. Samtidig kan muligheten til å kreve gjenkjøp fra leverandørene bak Eurofighter og JAS Gripen åpne for nye muligheter for komposittkontrakter til KDA. Regjeringen har lagt vekt på at slike komposittoppdrag skal legges inn i eventuelle gjenkjøpsavtaler knyttet til en kampflyanskaffelse.

Regjeringen er opptatt av at de tre kandidatene knyttet til en eventuell anskaffelse av nye kampfly skal konkurrere på likeverdige vilkår. Det er lagt til grunn at leverandørene skal tilby avtaler om industrisamarbeid, og verdien av disse pakkene vil såle-

des være en del av beslutningsgrunnlaget ved et eventuelt valg av kampfly. Komposittkontraktene til KDA utgjør en betydelig del av det industrisamarbeidet som nå er etablert innenfor JSF-programmet. Dersom norske myndigheter ikke tilbyr KDA risikoavlastning for komposittprosjektet, og KDA av den grunn må si fra seg kontraktene, vil den næringspolitiske begrunnelsen for å vurdere JSF som kandidat bli sterkt svekket. Forslaget om garanti til KDA vil derfor bidra til å opprettholde konkurransen mellom de tre kandidatene, og sikre at avansert komposittproduksjon på Kongsberg blir et viktig element i industrisatsingen i kampflyprosjektet, uavhengig av hvilken kandidat Norge velger.

KDA ble i brev fra Nærings- og handelsdepartementet av 5. juli 2007 orientert om at regjeringen ville fremme forslag om å stille en garanti for det tilfellet at norske myndigheter beslutter ikke å anskaffe kampfly. I brevet ble det tatt forbehold om Stortingets samtykke. Det fremgår videre at dersom Norge skulle velge Eurofighter eller JAS Gripen, vil regjeringen vurdere en søknad om støtte til omstilling fra komposittproduksjon for JSF til produksjon for den valgte leverandør. Brevet er tatt inn som vedlegg til denne proposisjonen.

5 Unntak fra bestemmelsene om offentlig støtte

En statsgaranti anses som offentlig støtte i det garantien utstedes. EØS-avtalen artikkel 61 (1) forbyr offentlig støtte som vrir eller truer med å vri konkurransen ved å begunstige enkelte foretak eller produksjonen av enkelte varer. Artikkel 123 i EØS-avtalen åpner imidlertid for unntak fra bestemmelsene om offentlig støtte for produksjon av, og handel med, krigsmateriell. Stortinget har gjennom Budsjett-innst. S. nr. 7 (2005 – 2006), jf. Forsvarsdepartementets St.prp. nr. 1 (2005 – 2006) omtalt strategiske kompetanseområder for Forsvaret. Materialteknologi er et av de åtte strategiske kompetanseområdene. Det vil være av vesentlig strategisk betydning for Forsvaret at norsk industri har innsikt i design og produksjon av avanserte komposittmaterialer, herunder lavobservasjonsplattformer, slik de aktuelle kontraktene for JSF-produksjon vil medføre. En slik innsikt og kompetanse er særdeles relevant også for utvikling av egne produkter. Regjeringens oppfatning er derfor at produksjon av, og handel med, komposittdeler av denne type omfattes av unntaket i EØS-avtalen artikkel 123.

Det vil også være nødvendig å hindre eventuelle konkurransevidende forhold som følge av garantien. Dersom fabrikkens også produserer komposittmaterialer til det sivile markedet, vil det kunne foreligge en risiko for krysssubsidiering mellom den forsvarsrelaterte og sivile virksomheten. En slik krysssubsidiering kan medføre at garantien vil være i strid med EØS-avtalens regler om offentlig støtte. Staten vil derfor i forhandlinger med KDA sikre at en eventuell sivil del av fabrikkens ikke drar økonomiske fordeler av garantien. Staten vil kreve separate regnskaper, og eventuelt andre tiltak, dersom dette er nødvendig for å hindre konkurransevidende forhold.

6 Økonomiske og administrative konsekvenser

Garantien utstedes av Nærings- og handelsdepartementet. Departementets administrative kostnader vil bli dekket innenfor eksisterende rammer. I forhandlingene, og ved utarbeidelse av garantidokumentene, vil departementet benytte seg av GIEKs garantikompetanse. Det kan også bli aktuelt for departementet å benytte seg av GIEK i oppfølgingen av garantien. Til dekning av GIEKs administrative kostnader kan det bli aktuelt å kreve inn en særskilt garantipremie. Det er ikke lagt opp til at det vil bli krevd garantipremie knyttet til spørsmålet om valg av kampfly. Nærings- og handelsdepartementet vil også ta sikte på å avklare tidsrammen for garantien i forhandlingene med KDA.

Dersom garantien utløses, vil det kreve en særskilt bevilgning over statsbudsjettet, begrenset

oppad til 497 mill. kroner. Det er da tatt hensyn til at KDA forplikter seg til å kjøpe fabrikkens tilbake for minimum 240 mill. kroner ved en statlig overtakelse gjennom realisering av garantien.

7 Forslag

Regjeringen foreslår at staten tilbyr KDA en garanti som gir dekning til KDA i det tilfellet at norske myndigheter beslutter ikke å anskaffe nye kampfly.

Garantien vil ha en ramme på maksimum 737 mill. kroner, og innebærer at staten har pant i fabrikk, maskiner og annet inventar. Garantien forutsetter at KDA forplikter seg til å kjøpe fabrikkens tilbake for minimum 240 mill. kroner. Staten vil stå fritt til å avhende fabrikkens til en høyere pris. Netto garantibeløp blir således maksimum 497 mill. kroner.

Nærings- og handelsdepartementet vil med Stortingets fullmakt forhandle med KDA om en avtale innenfor den rammen som er beskrevet i forslaget.

Nærings- og handelsdepartementet

tilrår:

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om statlig garanti til Kongsberg Defence and Aerospace AS for bygging av komposittfabrikk.

Vi **HARALD**, Norges Konge,

stadfester:

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak om statlig garanti til Kongsberg Defense and Aerospace AS for bygging av komposittfabrikk i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til vedtak om statlig garanti til Kongsberg Defence and Aerospace AS for bygging av komposittfabrikk

I

Stortinget samtykker i at staten ved Nærings- og handelsdepartementet kan gi Kongsberg Defence and Aerospace AS garanti med ramme inntil 737 mill. kroner til dekning av kostnader knyttet til etablering av komposittfabrikk for produksjon av deler til kampfly.

Garantien gis på de vilkår som er beskrevet i proposisjonen, og gjøres bare gjeldende i det tilfellet at norske myndigheter beslutter ikke å anskaffe nye kampfly.

Vedlegg 1

Brev fra Nærings- og handelsdepartementet av 5. juli 2007 til Kongsberg Defence & Aerospace AS

Om statlig garanti til komposittfabrikk

Vi viser til søknad fra Kongsberg Defence & Aerospace AS v/adm. dir. Tom Gerhardsen av 2. juli 2007 om statlig risikoavlastning for bygging av fabrikk for komposittproduksjon.

Kompositt-teknologi og produksjon av komponenter i avanserte komposittmaterialer er et område hvor norsk industri trolig har et betydelig potensial både innen forsvarsrelaterte og sivile markeder. Komposittproduksjon er særlig relevant innen aerospace-industrien. Derfor har norske myndigheter arbeidet for at en eventuell norsk anskaffelse av nye kampfly skal avstedkomme industrikontrakter på komposittproduksjon. Det er brakt på det rene at alle de tre kampflyleverandørene vil kunne tilby komposittproduksjon til norsk industri.

KDA er prekvalifisert for deltagelse i produksjon av JSF og er stilt i utsikt kontrakter på komposittkomponenter fra og med produksjonsfasen LRIP 3. For at KDA skal kunne være aktuell som komposittleverandør for alle de tre kandidatene må beslutning om bygging av ny fabrikk fattes allerede sommeren 2007. Myndighetene vil ta stilling til en eventuell anskaffelse av kampfly på et senere tidspunkt. KDA står derfor overfor en usikkerhet med tanke på utfallet av norske myndigheters fremtidige politiske beslutninger når de skal fatte sin investeringsbeslutning.

I det tilfelle at KDA bygger en fabrikk for komposittproduksjon til JSF vil staten gå i forhandlinger med KDA om en avtale basert på følgende:

1. Avvikling

Staten tilbyr KDA en garanti som gir dekning til KDA i det tilfelle at norske myndigheter beslutter å ikke anskaffe nye kampfly.

Garantien vil ha en ramme på maksimum 737 mill. kroner og innebærer at staten har pant i fabrikk, maskiner og annet inventar. KDA forplikter seg til å kjøpe fabrikken tilbake for minimum 240 mill. kroner. Staten vil stå fritt til å avhende fabrikken til en høyere pris. Netto garantibeløp blir således 497 mill. kroner. Dersom staten får solgt anlegg og utstyr for mer enn 240 mill. kroner reduseres garantiutbetalinger tilsvarende.

2. Omstilling

Regjeringen er opptatt av at de tre kandidatene til et eventuelt kjøp av nye kampfly skal konkurrere på likeverdige vilkår. I det tilfelle det endelige valget skulle falle på JAS Gripen eller Eurofighter vil derfor regjeringen vurdere spørsmålet om støtte knyttet til omstilling fra produksjon for JSF, til produksjon for den valgte leverandøren.

For garanti og motgaranti i forbindelse med avvikling må det oppnås enighet om garantiens utforming med tanke på garantigiver, rammer, dekningsgrad og andre relevante forhold. Spørsmålet om en slik garanti må forelegges Stortinget. Det tas derfor forbehold om Stortingets samtykke.

Med hilsen

Jan Farberg (e.f.)

ekspedisjonssjef

Eirik Annexstad

seniorrådgiver

